

EVROPSKÁ
KOMISE

Ve Štrasburku dne 11.2.2025
COM(2025) 46 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ,
EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU
REGIONŮ**

Cesta k příštímu víceletému finančnímu rámci

1. ÚVOD: ROZPOČET EU JE ZÁKLADEM POLITICKÝCH PRIORIT EU

Rozpočet EU je základem politické činnosti Unie. V průběhu desetiletí přispěl ke zlepšení kvality života a životních podmínek občanů, zemědělců, vědeckých pracovníků, podniků a regionů v celé Evropě i mimo ni. Prokázal svou skutečnou hodnotu, když pomohl překonat pandemii a energetickou krizi, zachránil miliony pracovních míst během omezení volného pohybu osob a investoval do naší čisté a digitální budoucnosti. Ohlédneme-li se zpět, zjistíme, že když EU čelila jedné z nejvýznamnějších krizí posledních let, pandemii COVID-19 a jejím následkům, reagovala na ni prostřednictvím nástroje NextGenerationEU a víceletého finančního rámce na období 2021–2027. Tím se otevřela cesta k rychlému hospodářskému oživení a zároveň se Evropa stala ekologičtější, digitálnější a lépe připravenou na budoucnost. V době, kdy ruská útočná válka na evropských hranicích vyžadovala rychlou akci na podporu Ukrajiny a řešení rostoucích nákladů na energie, rozpočet EU opět prokázal svou účinnost.

Rozsah výzev, kterým EU v posledních letech čelila, vyžadoval přiměřenou a společnou reakci na úrovni EU. Nové politické priority byly podpořeny značnými výdaji, přičemž výdaje na výzkum, migraci, obranu a vnější činnost dosáhly ve srovnání s předchozími víceletými rozpočty nejvyšší úrovně. Poprvé bylo vedle investic poskytnuto i rozsáhlé financování reforem, což ještě zvýšilo dopad nástroje NextGenerationEU. Stejně tak se do popředí dostal právní stát, a to prostřednictvím obecného režimu podmíněnosti, jenž chrání finanční prostředky EU před porušováním zásad právního státu v členských státech.

Nárůst nových potřeb a mimořádných událostí a častější požadavky na přijetí opatření na úrovni EU však rozpočet EU vyčerpaly a v roce 2024 si vyžádaly revizi v polovině období. Geopolitickou nutností byla silná a předvídatelná podpora Ukrajiny, posílení programů pro migraci a správu hranic, podpora sousedních partnerů EU a zemí zapojených do procesu rozšíření; zvýšenou podporu vyžadovaly i kritické technologie. Kolísavé úrokové sazby a rostoucí náklady na financování vyžadovaly řešení *ad hoc* a větší možnosti flexibility. Vůbec první revize výdajových stropů víceletého finančního rámce přinesla výrazné přerozdělení a vytvoření nových zvláštních nástrojů.

Rostoucí očekávání od činnosti na úrovni EU se pojí s potřebou přehodnotit rozpočet EU. Cíle svobodné, demokratické, silné, bezpečné, prosperující a konkurenceschopné Evropy, který je nastíněn v politických směrech nové Komise a ve strategické agendě Evropské rady na období 2024–2029, bude zapotřebí dosáhnout ve velmi náročném geopolitickém kontextu. To bude vyžadovat reformovaný a posílený rozpočet EU. Kromě toho bude v roce 2028 zahájeno splácení výpůjček z nástroje NextGenerationEU, které hrály klíčovou roli při jednotné fiskální reakci na krizi. Toto splácení zvýší finanční potřeby příštího finančního rámce.

Evropa se musí pokusit tuto složitou situaci zvládnout: rozpočet EU nemůže být v souladu s našimi cíli a zejména zajistit splácení výpůjček z nástroje NextGenerationEU a zároveň stabilní finanční příspěvky členských států, aniž by byly zavedeny nové vlastní zdroje. Je třeba se rozhodnout.

Toto sdělení nastiňuje některé klíčové politické a rozpočtové výzvy příštího finančního rámce s cílem zahájit široký dialog, který pomůže návrh příštího víceletého finančního rámce vypracovat.

2. POLITICKÉ VÝZVY PŘÍŠTÍHO VÍCELETÉHO FINANČNÍHO RÁMCE

Budoucí rozpočet EU by se měl zaměřit na společné výzvy, u nichž výdaje na evropské úrovni přinášejí nejvyšší přidanou hodnotu. Široká shoda na tom, „co“ financovat – tedy

shoda na investičních potřebách pro nadcházející roky – je základním předpokladem pro dosažení shody na tom, „jak“ tyto potřeby financovat – mobilizací soukromých investic, prostřednictvím vnitrostátních rozpočtů nebo společného rozpočtu EU, a které nástroje v případě společného rozpočtu EU využít.

Evropskou konkurenceschopnost omezují přetrvávající překážky na jednotném trhu, nekalá mezinárodní soutěž, vysoké ceny energií, nedostatek dovedností a pracovní síly a obtížný přístup podniků k potřebnému kapitálu. Evropské hospodářství má významné přednosti – otevřenou ekonomiku, vysokou tržní konkurenci, silný model dobrých životních podmínek s nízkou mírou nerovnosti a vysokou úrovní správy věcí veřejných, zdravotnictví, vzdělávání a ochrany životního prostředí a jedinečné kulturní bohatství. Projevují se však některé nedostatky. Veřejné výdaje na výzkum a inovace v Evropě postrádají rozsah – pouze desetina z nich se uskutečňuje na evropské úrovni a jsou rozptýleny do mnoha oblastí – a nejsou dostatečně zaměřeny na průlomové inovace¹. V roce 2023 činily výdaje na výzkum a vývoj v EU 381 miliard EUR, tj. 2,22 % HDP EU, a nedosáhly tedy cílové hodnoty 3 %². Stejně tak společnosti v EU vynaložily v roce 2021 na výzkum a vývoj přibližně o 270 miliard EUR méně než jejich protějšky v USA³. Průmyslová struktura je statická: za posledních padesát let nebyla v EU založena žádná společnost s tržní kapitalizací nad 100 miliard EUR, přičemž všech šest společností USA s hodnotou přesahující 1 bilion EUR vzniklo v tomto období. Přetrvávající nedostatek soukromého financování investic do pozdní fáze růstu⁴ znemožňuje společnostem v EU se rozvíjet. Evropa také trpí nedostatkem kvalifikovaných pracovníků v celém hospodářství, což je umocněno úbytkem pracovních sil⁵. Celkově bude budoucí konkurenceschopnost Evropy záviset na naší schopnosti zahájit nový věk vynálezů a vynalézavosti a umístiti výzkum a inovace, vědu a technologie do centra našeho hospodářství.

EU čelí rostoucím bezpečnostním hrozbám v souvislosti s rostoucím geopolitickým napětím. Evropská technologická a průmyslová základna obrany trpěla po několik desetiletí nedostatečnými investicemi: mezi lety 1999 a 2021 vzrostly kombinované výdaje EU na obranu o 22 %, zatímco v USA o 66 %, v Rusku o 289 % a v Číně o 579 %⁶. Členské státy, které jsou členy NATO, se zavázaly vydávat na obranu alespoň 2 % svého HDP, ale ne všechny tohoto cíle dosáhly, přičemž se uvažuje o stanovení vyššího cíle. Spolupráce je také omezená: Členské státy stále ještě zdaleka nedosáhly cíle, který si stanovily před více než patnácti lety, a to investovat společně 35 % do evropských projektů spolupráce.⁷ Nejednotný postup na státních hranicích, omezená spolupráce a s ní spojené zdvojené úsilí poškozují konkurenceschopné evropské obranné společnosti a vytvářejí strategické závislosti. Jako odstrašující prostředek proti budoucí agresii i jako podpora Ukrajiny na cestě k míru jsou nezbytné lepší připravenost obrany, a to i prostřednictvím kosmických prostředků, a vojenská mobilita. To vše vyžaduje zvýšení a optimalizaci financování obrany v celé EU. Jako součást skutečné evropské obranné unie bude Evropa muset vynakládat více finančních prostředků, a

¹ Draghi, M. (2024), The future of European competitiveness. Part A – A competitiveness strategy for Europe. (Budoucnost evropské konkurenceschopnosti. Část A – Strategie konkurenceschopnosti pro Evropu).

² Zdroj: Eurostat. Pro srovnání činí v Japonsku 3,4 % a v Jižní Koreji 4,8 % HDP.

³ Draghi, M. (2024), tamtéž.

⁴ Evropská investiční banka (2024). Mezera ve financování rozvíjejících se společností: omezení na finančních trzích, která brzdí inovativní podniky v Evropské unii.

⁵ Letta, E. (2023), Much more than a market – Speed, security, solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens. (Mnohem více než trh – Rychlost, bezpečnost, solidarita. Posílení jednotného trhu tak, aby zajistil udržitelnou budoucnost a prosperitu pro všechny občany EU).

⁶ Celkové vojenské výdaje, stálé ceny. Zdroj: Databáze vojenských výdajů SIPRI.

⁷ Niinistö, S. (2024) Safer Together: Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness. (Společně bezpečněji: Posílení civilní a vojenské připravenosti a pohotovosti Evropy).

to lepším způsobem a společně. Komise v březnu předloží bílou knihu o budoucnosti evropské obrany.

Válka, nejistota, chudoba a nedostatek příležitostí přispívají k vysídlování v rámci jižního sousedství EU a k nelegální migraci z něj do Evropy.⁸ Evropa sice při vytváření jednotného přístupu k migraci, azylu a hranicím dosáhla velkého pokroku, migrace však bude i nadále výzvou a její řešení zůstává pro Evropany prioritou. Převaděčství migrantů a obchodování s lidmi přináší zisky z trestné činnosti. Účelové využívání migrantů na hranicích EU ukázalo nové, hybridní formy hrozeb, které v evropských společnostech zasévají neshody a nedůvěru. Příští dlouhodobý rozpočet by proto měl problémy spojené s migrací, včetně účinné ochrany vnějších hranic EU a komplexního partnerství se zeměmi původu a tranzitu, pomoci řešit. Měl by také podporovat členské státy v tom, aby zajistily odborné, provozní a finanční kapacity, které potřebují k provádění nového Paktu o migraci a azylu.

Úspěch jednotného trhu závisí také na tom, zda z něj budou mít prospěch všichni evropští občané a podniky. Přestože se regionální a územní rozdíly výrazně snížily, mimo jiné i díky politikám soudržnosti EU, 29 % občanů EU stále žije v regionech, kde HDP na obyvatele nedosahuje 75 % průměru EU, a přibližně 135 milionů lidí žije v místech, která v posledních dvou desetiletích pomalu zaostávala⁹. Malé a střední podniky zaměstnávají téměř dvě třetiny pracovní síly v EU a vytvářejí o něco více než polovinu její přidané hodnoty, ale řada z nich se při přístupu na jednotný trh potýká s překážkami, včetně složitých byrokratických postupů, vysoké administrativní zátěže a nedostatku informací a podpůrných služeb¹⁰. Pro zajištění hospodářského rozvoje v celé Evropě je sice nezbytné uvolnění investic, jsou však nutné i reformy k odstranění překážek regionálního rozvoje, např. investičních překážek, regulačních překážek a nedostatků na trhu práce a v podnikatelském prostředí.¹¹ Je třeba, abychom znovu sjednotili naši společnost prostřednictvím vzdělávání a investic do lidí. Tyto výzvy je třeba řešit prostřednictvím posílené a modernizované politiky soudržnosti a růstu, a to ve spolupráci s vnitrostátními, regionálními a místními orgány.

Potravinové zabezpečení a ochrana přírody udržují kvalitu života v Evropě, ale potýkají se se specifickými problémy. Na zemědělce, rybáře a venkovské oblasti stále více dopadá nekalá celosvětová soutěž, vyšší ceny energií, nedostatek mladých zemědělců a rybářů a obtížný přístup ke kapitálu. I přes značnou podporu poskytovanou ze společné zemědělské politiky jsou příjmy pracovníků v zemědělství i nadále nestabilní a výrazně nižší než průměrná mzda v hospodářství EU (60 % v roce 2023). V případě drobného pobřežního rybolovu byla průměrná mzda v roce 2021 přibližně poloviční oproti průměrné mzdě v hospodářství. Jelikož bylo v roce 2020 pouze 6,5 % zemědělců mladších 35 let, zemědělství EU stárne¹². K překlenutí investiční mezery v odvětví zemědělství a k realizaci jeho digitální, ekologické a energetické transformace by bylo zapotřebí přibližně 62 miliard EUR¹³. Změna klimatu navíc zvyšuje expozici potravinového systému rizikům. Na základě doporučení strategického dialogu o budoucnosti zemědělství a připravované Vize pro zemědělství a potraviny musí společná zemědělská politika, která bude vhodná pro daný účel, poskytovat cílenou podporu zemědělcům, kteří ji nejvíce potřebují, podporovat pozitivní environmentální a sociální

⁸ Niinistö, S. (2024), tamtéž.

⁹ Letta, E. (2023), tamtéž.

¹⁰ Letta, E. (2023), tamtéž.

¹¹ 9th Cohesion Report, Highlights and policy takeaways (Devátá zpráva o soudržnosti, Hlavní body a politické závěry), s. ix.

¹² Evropská komise (2024). Strategický dialog o budoucnosti zemědělství EU.

¹³ Evropská komise a Evropská investiční banka, 2023. Factsheet: Financing gap in the agriculture and the agri-food sectors in the EU (Informativní přehled: Nedostatek finančních prostředků v zemědělství a zemědělsko-potravinářském odvětví v EU).

výsledky prostřednictvím odměn a pobídek za ekosystémové služby a podporovat vhodné příznivé podmínky pro prosperující venkovské oblasti. Musí být jednodušší, cílenější a najít správnou rovnováhu mezi pobídkami, investicemi a regulací a zajistit zemědělcům spravedlivý a dostatečný příjem.

Častější a dramatičtější katastrofy související se změnou klimatu si vybírají vysokou sociální a ekonomickou daň.¹⁴ Průměrné náklady na přírodní katastrofy se zdvojnásobily z 8 miliard EUR ročně v 80. letech 20. století na 16 miliard EUR v posledním desetiletí. V letech 2021 a 2022 náklady přesáhly 50 miliard EUR ročně a v roce 2023, který byl celosvětově nejteplejším rokem v historii měření, dosáhly 40 miliard EUR. Podle zprávy o posouzení rizik souvisejících se změnou klimatu v Evropě za rok 2024 by kumulované ekonomické ztráty mohly ve scénáři oteplení o 3 °C dosáhnout 175 miliard EUR (tj. asi 1,4 % HDP EU). Vzhledem k těmto rizikům také Evropský účetní dvůr doporučil zajištění přizpůsobení financování EU budoucím výzvám v oblasti změny klimatu¹⁵. To bude vyžadovat zintenzivnění práce v oblasti odolnosti vůči změně klimatu a vodohospodářské odolnosti a připravenosti: zatímco budeme v rámci naší strategie hospodářského růstu usilovat o dosažení cílů Zelené dohody, bude muset být příprava na rostoucí klimatická rizika zastřešujícím cílem opatření na úrovni EU, a to jak interně, tak externě.

Globální politická a hospodářská situace představuje nebývalé výzvy. V důsledku útočné války Ruska proti Ukrajině probíhá nyní na evropském kontinentu opět válka. Finanční, politická a vojenská podpora Evropy Ukrajině musí trvat tak dlouho, jak bude třeba, a je investicí do evropské bezpečnosti. Situace na Blízkém východě má za následek nestabilitu v celém regionu a stále větší humanitární potřeby. Rostoucí nekalá soutěž a agresivnější ekonomické a geopolitické přístupy podkopávají globální multilaterální systém a dochází k posunu od spolupráce k soutěžení a rostoucím konfliktům. Daří se plnit méně než 20 % cílů udržitelného rozvoje¹⁶, přičemž v rozvojových zemích přetrvává nedostatek investic. Humanitární potřeby stále rostou: v roce 2024 bylo na humanitární pomoc celosvětově zapotřebí 45 miliard EUR, což je více než dvojnásobek oproti roku 2019. Pro vzájemně výhodná partnerství je zapotřebí evropská zahraniční politika, která bude cíleněji a účinněji poskytovat financování našim partnerům a která bude ve větším souladu se strategickými zájmy EU.

Rozšíření je politickým a geostrategickým imperativem. Přistoupení k EU bude vždy založeno na zásluhách a každý kandidát bude posuzován podle toho, jak se mu daří plnit všechna kritéria. EU bude muset zintenzivnit podporu poskytovanou kandidátským zemím k jejich přípravě na perspektivní členství prostřednictvím investic a reforem. HDP na obyvatele západního Balkánu, Ukrajiny, Moldavska a Gruzie zůstává přibližně ve výši 50 % HDP EU nebo nižší a tempo konvergence je pomalé. Ukrajina bude k tomu, aby odolala brutální ruské agresi a přečkala její hospodářské důsledky, potřebovat podporu EU a jejích spojenců¹⁷. Větší a silnější Unie má významné socioekonomické, politické a bezpečnostní výhody.

Rozsah výzev, kterým budeme muset čelit, si proto žádá ambiciózní rozpočet, a to jak co do velikosti, tak i koncepce.

¹⁴ [Hospodářské ztráty způsobené extrémním počasím a klimatu v Evropě](#). EEA, říjen 2024.

¹⁵ Evropský účetní dvůr, Přizpůsobování se změně klimatu v EU – Opatření k dosažení ambicí nestačí, zvláštní zpráva 2024/15.

¹⁶ Organizace spojených národů (2024), Sustainable Development Goals Report (Zpráva o cílech udržitelného rozvoje).

¹⁷ Ukrajinské hospodářství sice stále odolává, rizika však zůstávají mimořádně vysoká vzhledem k nejistotě ohledně intenzity a doby trvání války, včetně pokračujících útoků na energetickou infrastrukturu; tisková zpráva MMF č. PR24/425.

3. „EVROPSKÁ VOLBA“ JEDNODUŠŠÍHO, CÍLENĚJŠÍHO A ÚČINNĚJŠÍHO ROZPOČTU

Cílenější rozpočet EU

Probíhající provádění současného finančního rámce poskytuje poznatky o tom, jak zvýšit pružnost rozpočtu EU a lépe jej sladit s našimi prioritami a cíli. Flexibilita je klíčem k zajištění schopnosti rozpočtu reagovat na měnící se realitu. To však není možné, pokud jsou téměř všechny finanční prostředky EU od počátku předem alokovány. Více než 90 % víceletého finančního rámce na období 2021–2027 a nástroje NextGenerationEU je předem přiděleno na konkrétní účely, programy nebo národní přiděly¹⁸. V důsledku toho se nově vzniklé potřeby a krize od roku 2021 řešily změnou využití a přerozdělováním stávajících finančních prostředků, mnohdy zdlouhavými postupy a vytvářením nových fondů, programů nebo opatření v režimu *ad hoc*, což dále prohlubovalo problém rozptýlenosti finančních prostředků EU. V době, kdy se uvažuje o budoucím finančním rámci, je od počátku zapotřebí cílenějšího a zjednodušujícího přístupu, díky němuž se maximalizuje dopad financování EU.

Příkladem toho, jak rámec, který uvádí do souladu naše politické cíle s našimi výdajovými prioritami, posiluje dopad společných opatření EU, je reakce EU na hospodářské důsledky ruské útočné války proti Ukrajině. Když ruská útočná válka proti Ukrajině vedla k prudkému nárůstu cen energie, vzrostla potřeba pokračovat ve snižování závislosti na fosilních palivech a urychlit zavádění obnovitelných zdrojů energie. V rámci evropského semestru bylo všem členským státům zasláno zvláštní doporučení, které následně mohly provést prostřednictvím nových kapitol plánu REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a to i s využitím dodatečných finančních prostředků EU. Náš společný postup umožnil v období od srpna 2022 do března 2024 snížit spotřebu plynu o 18 %, překonat závislost na ruských fosilních palivech, zajistit přístup k cenově dostupné energii a zvýšit výrobu energie z obnovitelných zdrojů¹⁹.

Je třeba vyvinout další úsilí k dosažení rozpočtu, který bude skutečně založen na politikách, a tím zajistit součinnost mezi našimi politikami a finančními opatřeními Unie. Rozpočet EU se stále příliš řídí strukturou výdajových programů, nikoliv politikami. V důsledku toho je financování současných politických priorit EU často rozptýleno mezi programy, které se někdy překrývají. Existuje prostor k posílení vazby mezi celkovou koordinací politik a rozpočtem EU prostřednictvím nového řídicího mechanismu, který by propojil priority EU s rozpočtem EU. Pokud jde o konkurenceschopnost, bude součástí soudržného a zeštíhleného řídicího mechanismu, který bude poskytovat podklady k rozhodnutím o investicích a reformách na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni, nástroj pro koordinaci konkurenceschopnosti spolu se zjednodušeným evropským semestrem zaměřeným na reformy a investice na vnitrostátní úrovni. V obecnější rovině by se mohl zlepšit způsob, jakým politiky EU určují rozpočtové priority a podporují je, aby se zajistilo, že rozpočet EU bude podporovat evropské veřejné statky, zejména přeshraniční projekty.

Zásadní význam pro lepší prosazování strategických zájmů Unie má větší soudržnost ve financování vnitřních a vnějších politik. Doplnkovost s vnější činností členských států vyžaduje koordinaci, aby se maximalizovala účinnost a viditelnost evropských globálních investic a spolupráce. Z tohoto důvodu byl po vypuknutí pandemie COVID-19 vytvořen „Tým Evropa“, který měl zajistit koordinovanou a ucelenou globální reakci EU, jejích členských států

¹⁸ Evropská komise (2023). Výroční zpráva o řízení a výkonnosti rozpočtu EU – Rozpočtový rok 2022. Svazek 1, COM(2023) 401 final.

¹⁹ https://energy.ec.europa.eu/publications/repowerEU-2-years_en

a evropských veřejných finančních institucí. Od té doby se přístup „Tým Evropa“ stal základem financování mezinárodní spolupráce ze strany EU. Tímto přístupem se řídí iniciativa Global Gateway, která spojuje úsilí k identifikaci společných zájmů a řídí novou vlnu infrastrukturních investic po celém světě. Financování vnější činnosti zároveň zahrnuje širokou škálu oblastí s významnými vzájemnými vazbami mezi vnitřní a vnější politikou – od celkové obchodní politiky po materiály, energetiku, klima a migraci. Prosazovat strategické a ekonomické bezpečnostní zájmy EU a posílit vzájemně výhodná partnerství v sousedství Evropy i mimo ni by mohlo pomoci přezkoumání a rozšíření osvědčených postupů a nejúčinnějších nástrojů.

Jednodušší rozpočet EU

Přístup k financování EU je ztížen stávající složitostí. Počet výdajových programů byl sice do určité míry omezen již na začátku současného období, ale rozpočet stále zahrnuje více než 50 výdajových programů a další programy mimo něj²⁰. Tento počet sice dokládá, že financování EU má velký rozsah, avšak zvyšuje riziko překrývání a snižuje dopad a transparentnost a z důvodu nedostatečně komplexních a koordinovaných přístupů k financování průřezových priorit, jako je konkurenceschopnost, může vytvářet mezery. V EU „nedostatky ‚životního cyklu inovací‘ (...) brání vzniku nových odvětví a vyzvavatelů [a] začínají překážkami na cestě od inovací ke komercializaci“²¹. Tyto mezery zahrnují i mezery v podpoře z rozpočtu EU, neboť nezajišťuje plynulé financování od výzkumu přes inovace až po vývoj a zavádění do praxe. Tato roztržitost spolu se složitostí a nepružností snižuje účinnost financování EU.

Příjemci mají potíže s orientací v množství pravidel a kritérií, a to i přes zjednodušující opatření zavedená v současném finančním rámci²². Rozdílná pravidla způsobilosti, postupy podávání žádostí, míra spolufinancování, jakož i několik kontaktních míst pro potenciální žadatele ohrožují rychlost provádění a jeho kvalitu a zapojení zúčastněných stran. Mohou také narušit dosažení cílů EU, pokud jsou nekonzistentní. Reagovat na výzvu k předkládání návrhů na přístup k finančním prostředkům EU může být složité a pro malé a střední podniky obzvláště zatěžující²³. V současné době existuje více než 30 nástrojů, které poskytují technickou pomoc a podporu, jež by bylo možné zjednodušit a odstranit u nich překrývání. Čím složitější jsou navíc pravidla, tím vyšší je riziko chyb ve výdajích. Příjemcům by v příštím finančním rámci mohlo usnadnit přístup jednotné kontaktní místo pro příjemce pro všechny finanční a poradenské služby EU.

Roztržitost finančního prostředí se také projevuje příliš velkým množstvím programových dokumentů, které jsou náročné na zdroje všech zúčastněných správních orgánů a způsobují zpoždění. Současný finanční rámec zahrnuje více než deset předem přidělených fondů²⁴, které vyžadují samostatné plánování a programování. To vytváří velkou

²⁰ Evropský účetní dvůr (2023). Finanční prostředí EU – Nesourodý soubor nástrojů vyžadující další zjednodušení a lepší vyvozování odpovědnosti. Zvláštní zpráva EÚD č. 05.

²¹ Draghi, M. (2024: 4). The Future of European Competitiveness, Part A: A competitiveness strategy for Europe (Budoucnost evropské konkurenceschopnosti, část A: Strategie konkurenceschopnosti pro Evropu).

²² Například ve fondech politiky soudržnosti bylo zavedeno několik zjednodušujících opatření, zejména prostřednictvím nařízení o společných ustanoveních: výrazné snížení počtu řídicích kontrol, „zásada jediného auditu“, přiměřená opatření pro audity, rozšířená možnost využívat zjednodušené metody vykazování nákladů a režimy financování nesouvisejícího s náklady.

²³ Za tímto účelem poskytuje portál STEP první, i když omezený přehled výzev k předkládání návrhů zaměřených na inovativní technologie, a to jak na úrovni členských států / regionů, tak na úrovni programů přímo řízených na úrovni EU.

²⁴ Následující programy jsou předem přiděleny na vnitrostátní úrovni: Fond soudržnosti, Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond+, Fond pro spravedlivou transformaci, Nástroj pro oživení a odolnost,

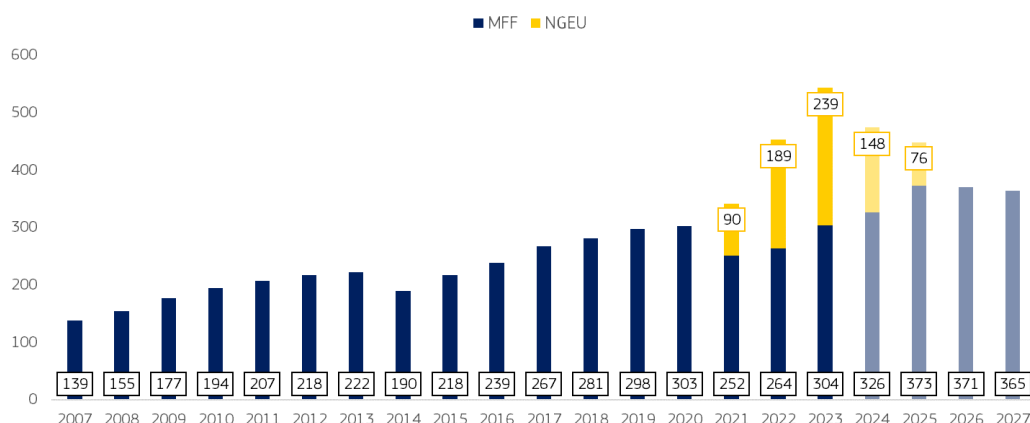
administrativní zátěž pro řídicí orgány a předkladatele projektů na začátku každého finančního období a vede ke značnému zpoždění mezi přípravou finančního rámce a praktickým prováděním. Bylo tomu tak i v programovém období 2021–2027, kdy pozdní přijetí odvětvových právních předpisů a zdlouhavý proces přijímání programových dokumentů vedly ke zpoždění v provádění. Například operační programy fondů politiky soudržnosti byly přijaty až v polovině roku 2022²⁵.

Vzhledem k pozdnímu přijetí operačních programů a souběžné existenci několika fondů, jako je Fond pro spravedlivou transformaci a Nástroj pro oživení a odolnost, přičemž druhý uvedený fond má přísnější časový rámec, a skutečnosti, že se vnitrostátní orgány nejprve zaměřily na dokončení provádění fondů v rámci víceletého rámce na období 2014–2020 podle pravidla „n+3“, bylo vyplaceno méně než 7 % přidělených prostředků na období 2021–2027²⁶, z čehož více než polovina představuje předběžné financování.

Programování v rámci financování vnější činnosti, zejména v případě nástroje NDICI – Globální Evropa, trvalo rovněž až tři roky.

Pomalé provádění některých programů v praxi má za následek vyšší počet zbývajících závazků nebo „*Reste à liquider*“ (graf 1)²⁷ a vyšší riziko zrušených závazků a může vést k neefektivitě, protože se změnily politické priority, když mezi stanovením priorit, programováním a skutečným prováděním investic je značná několikaletá prodleva.

Graf 1: Zbývajících závazky v rozpočtu EU

Pozn.: EUR, běžné ceny, zaokrouhleno na celé miliardy. Roky 2024–2027 odpovídají dlouhodobé prognóze plateb.

Rozpočet EU s větším dopadem

Rozpočet EU využívá celkové finanční kapacity Unie. Širší finanční struktura výdajových programů EU zahrnuje půjčky, záruky a finanční nástroje podporované z rozpočtu EU a mobilizuje spolufinancování ze strany členských států a příjemců. Prostřednictvím programu

Evropský zemědělský záruční fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond, rezerva na vyrovnání se s důsledky brexitu a mimo rozpočet EU nebo víceletý finanční rámec Sociální klimatický fond (od roku 2026) a Modernizační fond.

²⁵ Odvětvové akty byly přijaty v červnu 2021 a operační programy členských států v druhé polovině roku 2022. Navzdory ambiciózním plánům členských států, které předpokládají předložení jejich programů Komisi ke schválení do konce roku 2020.

²⁶ https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27

²⁷ Viz rovněž COM(2024) 276 final ze dne 26. června 2024.

InvestEU a Evropské rady pro inovace rozpočet EU snižuje riziko inovačních projektů a získává se investice ze soukromého sektoru. Celkem 95 % předkladatelů projektů uvedlo, že jejich projekty by bez financování z programu InvestEU nebyly realizovány vůbec nebo by byly realizovány jinak, než bylo plánováno. Celkem 58 % předkladatelů projektů se navíc domnívalo, že financování zaručené programem InvestEU ovlivnilo rozhodnutí jiných poskytovatelů financování nebo investorů ohledně jejich účasti na projektu.

Uvolnění soukromých investic se však v současném dlouhodobém rozpočtu stále ukazuje jako náročné. Existuje prostor k optimalizaci schopnosti rozpočtu EU absorbovat rizika, čímž by se maximalizoval dopad veřejných zdrojů. Vyšší tvorba rezerv je například nutná pro podporu odvětví, která se potýkají s většími obtížemi v přístupu k tržnímu financování, např. vysoce rizikových odvětví nebo specializovaných odvětví, jako je biologická rozmanitost nebo sociální produkty. To by mohlo být vyváženo jinými produkty s nižšími nároky na tvorbu rezerv. Schopnost rozpočtu EU mobilizovat soukromé investice prostřednictvím nástrojů pro sdílení rizika je oslabena omezenou ochotou podstupovat riziko, neboť prováděcí partneři se nadále zaměřují převážně na investice s relativně nízkým rizikem²⁸. Ukázalo se, že podpora projektů v oblasti obrany v rámci současného víceletého rozpočtu programu InvestEU je vzhledem k interním pravidlům prováděcích partnerů problematická. Rozpočet programu InvestEU byl navíc významně doplněn prostředky nástroje NextGenerationEU. Vzhledem k tomu, že nástroj NextGenerationEU stanoví kratší lhůty, bylo schvalování provedeno se značným předstihem, čímž se vyčerpala dostupnost mnoha finančních produktů. V důsledku toho se po roce 2025 přestanou nově schvalovat některé finanční produkty, zejména ve vysoce rizikových oblastech²⁹. Využívání jiných zdrojů financování než bankovních zdrojů financování stále nedosahuje svého potenciálu: například rizikový kapitál v EU není dostatečně rozvinutý, neboť finanční prostředky činí pouze 5 % celosvětového rizikového kapitálu, zatímco v USA je to 52 %. K přilákání soukromých investic bude mít zásadní význam dokončení unie kapitálových trhů. Soukromé investice může rozpočet EU zároveň doplňovat a mobilizovat, a tím usnadnit komerčním bankám, investorům a rizikovému kapitálu financování rychle rostoucích společností a odstranit překážky, které omezují množství evropského kapitálu dostupného k financování inovací. EU musí lépe využívat svůj rozpočet k získání dalšího vnitrostátního, soukromého a institucionálního financování a ke snížení rizik, která se s ním pojí.

Financování ekologické, digitální a sociální transformace bude vyžadovat maximalizaci veřejných investic a využití soukromého kapitálu. Investice do dosažení cílů EU v oblasti dekarbonizace a odstranění překážek naší energetické unie nabízí Evropě příležitost snížit ceny energie, zvýšit energetickou bezpečnost a zaujmout vedoucí postavení v oblasti čistých technologií. Dosažení tohoto cíle bude vyžadovat zefektivnění financování čistých technologií ze strany EU a soustředění se na technologie, v nichž má EU výhodu a silný potenciál růstu. Kromě toho finanční podpora EU v současné době nezahrnuje provozní náklady, u nichž jsou rozdíly v nákladech největší³⁰. Roztříštěnost jednotného trhu a možností financování brání inovativním společnostem v rozvoji, což platí zejména pro mladé inovativní technologické společnosti. Neschopnost využít digitální revoluci je jedním z faktorů, které omezují naši konkurenceschopnost a budou vyžadovat značné investice k tomu, abychom udrželi krok s hlavními evropskými konkurenty: dosažení dostatečného rozsahu podpory strategických projektů tak bude mít zásadní význam k překlenutí rozdílu v oblasti inovací v Evropě. V tomto

²⁸ Draghi, M. (2024), The future of European competitiveness. Part A – A competitiveness strategy for Europe. (Budoucnost evropské konkurenceschopnosti. Část A – Strategie konkurenceschopnosti pro Evropu).

²⁹ SWD(2024) 229 final.

³⁰ Draghi, M. (2024), The future of European competitiveness. Part A – A competitiveness strategy for Europe. (Budoucnost evropské konkurenceschopnosti. Část A – Strategie konkurenceschopnosti pro Evropu).

ohledu může do dalšího financování potenciálních a rychle rostoucích evropských společností zasáhnout Evropský investiční fond. K tomu, aby se zajistilo, že se rozpočet EU zaměří na investice, které by se jinak neuskutečnily, existuje obecně další prostor ke zvýšení adicionality výdajů EU.

Větší důraz na výkonnost pomohl sladit cíle politiky EU a výdaje EU. Některé programy přešly od plateb založených na úhradě nákladů k modelům poskytování, které se více zaměřují na cíle a výsledky, jichž má být dosaženo. To platí nejen pro Nástroj pro oživení a odolnost – rozsáhlý program, v němž platby závisí na uspokojivém splnění předem stanovených cílů, ale také pro další programy, jako je Nástroj pro Ukrajinu a Nástroj pro reformy a růst pro země západního Balkánu. Ke zlepšení výkonnosti výdajů EU byly použity další mechanismy, jako je financování nesouvisející s náklady³¹, a strategické plánování. Například větší orientace na výkonnost ve společné zemědělské politice bylo dosaženo prostřednictvím vnitrostátních strategických plánů, které byly vypracovány na základě vnitrostátních potřeb a schopností a které rovněž spojují všechny intervence s ukazateli umožňujícími posoudit pokrok členských států při dosahování jejich cílů. To však zatím neodstranilo přílišnou složitost na úrovni jednotlivých zemědělců. Pokud jde o soudržnost, Rada zdůraznila, že je třeba se zamyslet nad tím, jak politiku soudržnosti více založit na výkonnosti s cílem zvýšit její efektivnost na základě vlastních zkušeností i poznatků získaných z jiných nástrojů EU a na základě jejich silných stránek – sdíleného řízení, víceúrovňové správy, místně orientovaného přístupu a zásady partnerství³². K většímu zaměření na výkonnost rovněž vyzvala stanoviska platformy Fit pro budoucnost k hodnocení fondů soudržnosti, která vzešla z konzultace sítě regionálních center Výboru regionů³³.

Větší důraz na výkonnost musí být spojen se zjednodušením a odpovědností. Přístupy založené na výkonnosti mají důležité pozitivní vlastnosti, které souvisejí s efektivitou a rychlostí provádění. Zároveň vytvořily pro správní orgány členských států vstupní náklady, přičemž existuje prostor pro další administrativní zjednodušení³⁴. Kromě toho je třeba vzít v úvahu i důležité faktory odpovědnosti a sledovatelnosti finančních prostředků EU. V tomto ohledu určil oblasti, v nichž je možné dosáhnout zlepšení, Evropský účetní dvůr^{35,36}.

Přestože rozpočet EU přispěl k podpoře horizontálních priorit, jako jsou opatření v oblasti klimatu, biologická rozmanitost a rovnost žen a mužů, a k rozvoji silnějšího výkonnostního rámce, existuje prostor pro zlepšení. Navzdory tomu, že bylo při podpoře horizontálních priorit dosaženo pokroku, existuje prostor pro zlepšení konzistentnosti způsobu, jakým jsou tyto priority do programů začleněny. Revidované finanční nařízení navíc vyžaduje, aby programy EU zohledňovaly, pokud je to relevantní a možné, zásadu „významně nepoškozovat“, pracovní podmínky a podmínky zaměstnávání a zásadu rovnosti žen a mužů. Náš výkonnostní rámec je odolný a zajišťuje, že programy mají smysluplné ukazatele, které umožňují monitorovat výdaje EU a jejich výsledky. Pravidla pro monitorování a podávání zpráv jsou však stále složitá a liší metodikou a souborem ukazatelů jednotlivých programů.

Pružnější rozpočet EU

³¹ Částky jsou vypočteny jako předběžný přibližný odhad skutečných nákladů. To je možné u fondů politiky soudržnosti a zpravidla v rámci Nástroje pro oživení a odolnost, Sociálního klimatického fondu, Nástroje pro Ukrajinu nebo Nástroje pro reformy a růst pro země západního Balkánu.

³² Závěry Rady o sdělení k deváté zprávě o soudržnosti, 5. června 2024.

³³ Stanoviska platformy Fit pro budoucnost k hodnocení Evropského fondu pro regionální rozvoj, Fondu soudržnosti a Fondu pro spravedlivou transformaci a k hodnocení Evropského sociálního fondu plus.

³⁴ COM(2024) 82 final.

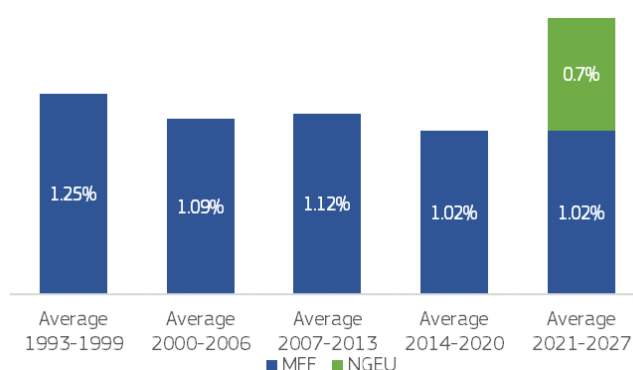
³⁵ Zvláštní zpráva 07/2023: Koncepce kontrolního systému Komise pro Nástroj pro oživení a odolnost.

³⁶ Zvláštní zpráva 26/2023: Rámec pro sledování výkonnosti Nástroje pro oživení a odolnost – měří pokrok v provádění, ale nedostatečně zachycuje výkonnost.

Rozpočet EU musí vyvažovat předvídatelnost dlouhodobých investic a flexibilitu k reakci na krizi. Rozpočet EU se od vnitrostátních rozpočtů liší tím, že se jedná převážně o investiční rozpočet, který podléhá víceletému plánování. Zároveň vyžaduje flexibilitu, díky níž je možné reagovat na nepředvídané potřeby (např. rozsáhlé hospodářské krize nebo přírodní katastrofy) nebo financovat nové priority v souladu s rychle se vyvíjejícím globálním prostředím.

Je třeba omezit nepružnost víceletého finančního rámce. V minulosti se pohyboval nad 1 % HND EU a v současnosti spolu s nástrojem NextGenerationEU tvoří 1,7 % HND EU (graf 2). Výdaje jsou v současném finančním rámci pevně stanoveny na období sedmi let, což je dlouhé období mezi okamžikem návrhu politiky a jejím provedením. Jsou navíc vázány celkovými ročními limity a limity pro jednotlivé hlavní oblasti činnosti (okruhy a podokruhy), které jsou stanoveny na začátku období a omezují převod zdrojů³⁷. Se sedmi okruhy a dvěma podokruhy má současný víceletý finanční rámec ve srovnání s minulými nejvyšší počet okruhů.

Graf 2. Rozpočet EU jako procentní podíl HND³⁸

Současný rozpočet má také zabudované finanční možnosti flexibility, které jsou však omezené co do velikosti a jejich využití je často nepružné. Neočekávané potřeby mohou pomoci řešit zvláštní nástroje nad rámec výdajových stropů. Několik programů má zabudované možnosti flexibility nebo rezervy³⁹. V době přijetí víceletého finančního rámce činily celkové dostupné možnosti flexibility 3,65 % celkových stropů⁴⁰. V době revize finančního rámce v polovině období již byly možnosti flexibility rozpočtu EU vyčerpány, a to vzhledem k rozsahu otřesů, které musely řešit, především následky ruské války proti Ukrajině, ale také přírodní katastrofy v EU i mimo ni: roční přiděl z nástroje pružnosti a z rezervy na solidaritu a pomoc při mimořádných událostech byl v letech 2021–2022 plně mobilizován; na celé období bylo přiděleno 79 % rezervy pro nově se objevující výzvy a priority a 75 % nepřidělených rozpětí. V důsledku toho musel být posílen nástroj pružnosti a rezerva na solidaritu a pomoc při mimořádných událostech a byly vytvořeny dva nové nástroje, nástroj EURI a rezerva pro Ukrajinu, které mají reagovat na nepředvídané potřeby.

³⁷ Limity se vztahují na celkové roční výdaje, ale také na jednotlivé okruhy.

³⁸ Integrované finanční zprávy a zprávy o odpovědnosti. Přehled: rozpočtový rok 2023. K dispozici na adrese: <https://op.europa.eu/publication-detail/-/publication/0f519222-47ed-11ef-aea6-01aa75ed71a1>

³⁹ Jedná se o: „rezervu pro nově se objevující výzvy a priority“ (9 miliard EUR na období 2021–2027) v rámci Nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci, zemědělskou rezervu v SZP (o něco méně než 500 milionů EUR ročně v období 2021–2022 a nejméně 450 milionů EUR ročně od roku 2023); tematické nástroje v rámci Azylového, migračního a integračního fondu, Nástroje pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky a Fondu pro vnitřní bezpečnost.

⁴⁰ Nepřidělená rozpětí a tematické a netematické zvláštní nástroje, jakož i rezerva pro nově se objevující výzvy a priority a tematické nástroje.

Současně byl rozpočet EU stále častěji nucen reagovat na neočekávané potřeby, protože krize, kterým Evropa čelila, byly stále větší, složitější a častější. EU byla díky svým zabudovaným možnostem flexibility a přeprogramování schopna poskytnout likviditu členským státům v nedávných velkých krizích, ale vyžadovalo to řešení *ad hoc*. Vzhledem ke své schopnosti využít značné prostředky na regionální a místní úrovni byla politika soudržnosti důležitým nástrojem reakce EU na pandemii COVID-19⁴¹. Následně byla nucena znovu reagovat na následky ruské útočné války na Ukrajině (prostřednictvím akcí v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě – CARE⁴² a FAST-CARE⁴³, jakož i SAFE⁴⁴ na podporu malých a středních podniků a zranitelných domácností, které čelí vysokým nákladům na energie). Když se Evropou přehnal povodně nebývalé intenzity i rozsahu, nestačily k řešení těchto naléhavých potřeb stávající nástroje a současný systém soudržnosti. Komise proto navrhla další změnu stávajících pravidel politiky soudržnosti v podobě nástroje RESTORE, který umožňuje rozsáhlejší podporu úsilí o rekonstrukci po přírodních katastrofách. Tato řešení *ad hoc* sice přispěla k důrazné evropské reakci, ale byla časově náročná a umožňovala dílčí reakce na opakované, rozsáhlé a symetrické šoky, přičemž ztěžovala dosažení jiných cílů politiky soudržnosti.

Rozpočet, který plní priority EU

Je zapotřebí silných mechanismů, které zaručí, že finanční prostředky budou plnit politické priority EU. Všechny investice podporované z rozpočtu EU, ať už prováděné Komisí nebo společně s členskými státy a jejich regiony, by měly k těmto společně dohodnutým prioritám přispívat

Priority EU je třeba plnit společně – členské státy a jejich regiony musí v praxi určovat mnohé z investic EU a rozpočet EU musí podporovat a motivovat jejich činnost. Větší důraz na výkonnost podporuje dosahování hmatatelných výsledků tím, že se finanční prostředky vyplácejí až v okamžiku, kdy je prokazatelně dosaženo dohodnutých cílů. Spolu se společným rámcem (např. zásadou „významně nepoškozovat“, podmíněností) to pomáhá posílit naše společné plnění priorit EU.

Dále by nemělo být vynaloženo ani euro na činnosti, při nichž nejsou zajištěny zásady právního státu nebo ochrana finančních zájmů EU. Právní stát a řádná správa věcí veřejných jsou předpokladem pro to, že se finanční prostředky budou používat pouze k určenému účelu. Přijetím nařízení o podmíněnosti si Unie vytvořila účinný nástroj na ochranu rozpočtu EU před porušováním zásad právního státu. Nástroj pro oživení a odolnost společně s horizontálními příznivými podmínkami v rámci politiky soudržnosti ukázaly, jak může rozpočet EU podporovat reformy, které posilují právní stát v členských státech. Zprávy Komise

⁴¹ Prostřednictvím investiční iniciativy pro reakci na koronavirus a investiční iniciativy pro reakci na koronavirus plus a nástroje REACT-EU.

⁴² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/562 ze dne 6. dubna 2022, kterým se mění nařízení (EU) č. 1303/2013 a (EU) č. 223/2014, pokud jde o Akci v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě (CARE) (Úř. věst. L 109, 8.4.2022, s. 1).

⁴³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2039 ze dne 19. října 2022, kterým se mění nařízení (EU) č. 1303/2013 a (EU) 2021/1060, pokud jde o dodatečnou flexibilitu pro řešení důsledků vojenské agrese Ruské federace FAST (flexibilní pomoc územím) – CARE (Úř. věst. L 275, 25.10.2022, s. 23).

⁴⁴ Opatření Podpory cenově dostupné energie v rámci politiky soudržnosti jako součást plánu REPowerEU. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ze dne 27. února 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a nařízení (EU) č. 1303/2013, (EU) 2021/1060 a (EU) 2021/1755 a směrnice 2003/87/ES (Úř. věst. L 63, 28.2.2023, s. 1).

o právním státu⁴⁵ poskytly informace o pokroku, který členské státy v posledních letech učinily, povaha a míra problémů se však v jednotlivých členských státech stále liší. Mezi zbývajícím výzvami patří vnímání nezávislosti soudnictví, účinnost soudních systémů, přístup ke spravedlnosti a boj proti střetu zájmů a korupci.

Dodržování zásad právního státu nelze považovat za samozřejmost a mělo by zůstat podmínkou pro čerpání finančních prostředků EU. Příští víceletý finanční rámec by měl v tomto ohledu obsahovat silné záruky. Přestože se obecný režim podmíněnosti vztahuje na veškeré financování EU, stále existuje prostor k posílení vazby mezi doporučeními uvedenými ve zprávě o právním státu a finanční podporou z rozpočtu EU, včetně zemí procesu rozšíření.

4. FINANCOVÁNÍ ROZPOČTU EU

Modernizace příjmové stránky rozpočtu EU je nezbytná k vyřešení následujícího dilematu: splacení výpůjček z nástroje NextGenerationEU, které EU vždy dodrží, a skutečnost, že rozpočet EU odpovídající našim ambicím nelze skloubit se stabilními vnitrostátními finančními příspěvky a absencí nových vlastních zdrojů.

Díky nástroji NextGenerationEU je aktuálně EU pátým největším emitentem na evropském kapitálovém trhu s vysokým úvěrovým ratingem. V období 2021–2027 hradí Unie z rozpočtu související úrokové náklady. Počínaje příštím finančním rámcem začne z rozpočtu splácet jistinu (použitou na nevratnou podporu až do výše 357 miliard EUR). V souladu s rozhodnutím o vlastních zdrojích bude jistina zcela splacena do roku 2058. Za předpokladu plného splacení nevratné podpory v rámci nástroje NextGenerationEU, lineárních splátek a na základě současných prognóz úrokových sazeb **může být ke splacení jistiny a úroků dluhu v rámci nástroje NextGenerationEU v příštím víceletém finančním rámci zapotřebí přibližně 25–30 miliard EUR ročně. To je téměř 20 % současného ročního rozpočtu.** Je to dvojnásobek ročního rozpočtu programu Horizont Evropa a dvojnásobek celkové částky rozpočtu na bezpečnost a obranu v rámci současného víceletého rozpočtu na celých sedm let. I když jsou finanční prostředky stále získávány a prostředí úrokových sazeb se mění, ve všech scénářích bude splacení výpůjček z nástroje NextGenerationEU v budoucnu vyžadovat značné finanční prostředky.

Proto se Evropský parlament, Rada a Komise v interinstitucionální dohodě ze dne 16. prosince 2020⁴⁶ dohodly na plánu zavádění nových vlastních zdrojů. Komise své závazky splnila: v roce 2021 byl předložen komplexní balíček týkající se příští generace vlastních zdrojů, který byl v roce 2023 – s předstihem oproti plánovanému termínu – upraven. Patří sem revidované návrhy týkající se systému obchodování s emisemi a mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích a vlastního zdroje vázaného na zisky podniků v podnikovém sektoru. Komise rovněž navrhla vlastní zdroj vycházející z pilíře 1 dohody OECD/G20 o reformě mezinárodního daňového rámce.

Komise vyzývá Radu, aby v souladu s interinstitucionální dohodou z roku 2020 a Budapešťským prohlášením o Nové dohodě pro konkurenceschopnost Evropy urychleně obnovila práci na otázce nových vlastních zdrojů⁴⁷.

⁴⁵ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Zpráva o právním státu 2024 – Stav právního státu v Evropské unii. COM(2024) 800 final.

⁴⁶ Interinstitucionální dohoda mezi Evropským parlamentem, Radou Evropské unie a Evropskou komisí o rozpočtové kázní, spolupráci v rozpočtových záležitostech a řádném finančním řízení, jakož i o nových vlastních zdrojích, včetně plánu zavádění nových vlastních zdrojů (Úř. věst. L 433I, 22.12.2020, s. 28).

⁴⁷ <https://consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2024/11/08/the-budapest-declaration/>

5. ZACHOVÁNÍ STÁVAJÍCÍHO STAVU NEPŘIPADÁ V ÚVAHU

Evropa prochází obdobím zásadních změn, které se týkají naší společnosti a bezpečnosti, naší ekonomiky i naší planety. Rychlost změn vytváří výzvy, které lze řešit pouze společným postupem ve sjednocené Evropě. Je nezbytné, aby příští rozpočet EU hrál ústřední roli při podpoře udržitelné prosperity EU, posiloval obranu a bezpečnost, posiloval konkurenceschopnost EU a sociální a územní soudržnost a podporoval EU na cestě k tomu, aby se stala prvním klimaticky neutrálním kontinentem na světě. Rozpočet EU by měl i nadále zlepšovat kvalitu života a životních podmínek občanů, zemědělců, výzkumných pracovníků, podniků a regionů v celé Evropě i mimo ni. Zajištění prosperity, konkurenceschopnosti, suverenity, bezpečnosti, odolnosti, připravenosti a globálního vlivu EU při dodržování nejvyšších standardů právního státu a demokratických hodnot. Rozpočet EU podporuje všechny tyto priority a bude vyžadovat týmové úsilí všech orgánů a zúčastněných stran.

Vzhledem k politickým a rozpočtovým výzvám, o nichž se v tomto sdělení pojednává, nepřipadá v úvahu k tomu, aby rozpočet EU mohl těchto cílů dosáhnout, zachování stávajícího stavu⁴⁸. Příští dlouhodobý rozpočet bude muset řešit aktuálně panující složitosti, nedostatky a nepružnosti, maximalizovat dopad každého vynaloženého eura a zaměřit se na priority a cíle EU, v rámci nichž je činnost EU nejvíce potřebná. Jádrem moderního rozpočtu EU by měl být nový přístup:

- Plán pro každou zemi obsahující klíčové reformy a investice, zaměřený na naše společné priority, včetně podpory hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Posílená politika soudržnosti a růstu, v jejímž centru jsou regiony, musí být navržena a prováděna v partnerství s vnitrostátními, regionálními a místními orgány.
- Evropský fond pro konkurenceschopnost, který vytvoří investiční kapacitu, jež bude podporovat strategická odvětví a technologie, které jsou pro konkurenceschopnost EU rozhodující, včetně výzkumu a inovací a významných projektů společného evropského zájmu. Komplexní architektura fondu umožní doprovázet evropské projekty po celou dobu jejich investičního vývoje, od výzkumu, přes rozšiřování, průmyslové využití až po výrobu. Pomůže také mobilizovat soukromé investice a snížit jejich riziko.
- Přepřepočované financování vnější činnosti, díky čemuž bude pro naše partnery účinnější a cílenější a více v souladu s našimi strategickými zájmy. To by mělo přispět k vypracování nové zahraniční politiky.
- Silné záruky ochrany právního státu.
- Posílení a modernizace příjmů, zejména prostřednictvím nových vlastních zdrojů, s cílem zajistit dostatečné a udržitelné financování našich společných priorit.

6. DALŠÍ KROKY

Tvorba příštího dlouhodobého rozpočtu EU vyžaduje s ohledem na vypracování návrhu Komise společnou analýzu základních problémů a úzkou spolupráci. Silný a efektivní rozpočet EU je společným zájmem. Proto bude návrh příštího finančního rámce vycházet z rozsáhlých konzultací, do nichž budou zapojeny politické subjekty, instituce a zúčastněné strany, a z aktivního zapojení občanů.

⁴⁸ Budapešťské prohlášení o Nové dohodě pro konkurenceschopnost Evropy, 8. listopadu 2024.

Zásadní význam pro určení toho, „co“ financovat a „jak“ financovat naši společnou budoucnost, bude mít pokračující strukturovaný dialog se zástupci členských států na různých úrovních v celé Evropě. V této souvislosti se Komise v rámci vypracovávání příštího víceletého finančního rámce zapojí do inkluzivního procesu na různých úrovních.

Přípravu budoucího rozpočtu EU podpoří komplexní dialog se zúčastněnými stranami. Ten zahrnuje řadu tematických veřejných konzultací, které byly dnes zahájeny v rámci tvorby nové generace výdajových nástrojů EU. Prvním krokem vedoucím k panelové diskusi občanů o budoucím dlouhodobém rozpočtu, která se bude konat od března do května, bude spuštění platformy pro zapojení občanů. Platforma bude vyzývat občany k tomu, aby se do diskuse zapojili. Příležitostí ke sjednocení různých názorů v rámci inkluzivní a otevřené diskuse při přípravě ambiciózního finančního rámce bude výroční rozpočtová konference konaná v květnu 2025.

Důležitou roli při tvorbě příštího dlouhodobého rozpočtu bude mít Evropský parlament. V této souvislosti Komise uvítá nadcházející zprávu Evropského parlamentu z vlastního podnětu. Diskusi o podobě budoucích financí EU rovněž obohatí zapojení a příspěvky dalších orgánů a institucí, jako je Evropský účetní dvůr, Výbor regionů a Evropský hospodářský a sociální výbor, jakož i prováděcích partnerů.

V této souvislosti a s cílem poskytnout dostatek času na smysluplné konzultace s různými zúčastněnými stranami hodlá Komise předložit příští finanční rámec v červenci 2025. Návrh Komise zajistí, aby připravovaný balíček představoval pevný základ pro rychlou a včasnou dohodu o příštím finančním rámci, a to v dostatečném předstihu před tím, než se v lednu 2028 začne používat.

Příští víceletý finanční rámec musí položit základy silnější a na budoucnost připravené Unie.